

With Lidové noviny about Ukraine and enlargement

Těsně před summitem ve Vilniusu jste dal uvolnit 88 milionů eur pro Ukrajinu jako rozpočtovou podporu. Jaký jste pro to měl důvod? (Nabízí se vysvětlení, že jste doufal, že peníze přesvědčí prezidenta Janukovyče podepsat AA, ačkoli jste musel vědět, že peníze skončí buh ví kde...).

Dal jsem je uvolnit s ohledem na podmínky které pro to byly vytvořeny. Už nikdy od roku 2011 pozastavila Evropská komise rozpočtovou podporu z důvodu nedostatečného pokroku v reformě veřejných financí. Právě tato reforma byla jedním z kritérií pro pokračování zmíněné prime podpory. Částečného pokroku v reformě veřejných financí dosáhla Ukrajina v roce 2012, ale až v říjnu 2013 se jí podařilo přijmout požadovanou strategii a doprovodný akční plán. Tehdejší ukrajinská vláda se tímto snažila naplnit jednu z našich podmínek pro tehdy zamýšlený podpis Asociační dohody na Vilniuskem summitu Východního partnerství. Proto mohla Komise v listopadu 2013 rozhodnout o uvolnění plateb do peti programu rozpočtové podpory.

Kdy jste si uvědomil, že Janukovyč nikdy AA nepodepíše?

Těsně před Vilniuskym summitem přišel Janukovyč s návrhem na odložení podpisu. Ze nikdy nepodepíše jsem si naplno uvědomil až poté co mu prezident Putin přislíbil finanční půjčku ve výši 15 mld USD a poté co opakovaně tvrdé zasáhl proti demonstrujícím na Maidanu. Věděl jsem ze od té chvíle nebude cesty zpět. Přitom byla doba kdy jsem nemel důvod pochybovat o vůli prezidenta Janukovyče uvedenou dohodu podepsat. Chtěl přiblížit Ukrajinu k Evropské Unii a vytvořit tak pro celou Ukrajinu ale hlavně její podnikatele a oligarchy transparentní, predvidatelne a na vymáhání prava založeném podnikatelské a investiční prostředí. Hovořil i o vstupu do EU i když při těchto rozhovorech jsem mel vždy pocit ze nemá a ani nemůže mit ucelenou představu o cestě k takovému cíli a i o cíli samotném.

Deset dni před Vilniuskym summitem mi oznámil, ze podpis Asociační dohody musí odložit. Argumentoval spatnou ekonomickou situaci a hroživou finanční situaci. Připomněl že Ukrajina platí za ruský plyn v zásadě nejvyšší cenu ze všech evropských zemi a že Rusko přijalo radu jednostranných ekonomických a obchodních opatření proti jeho zemi což snížilo vzájemný obchod obou zemi o čtvrtinu. Neco podobného jsem slyšel i pred tím přesto bylo jasné ze tentokrat se hodně věci změnilo. Ukázal mi konkretni čísla jak tato jednostranná a restriktivni Ruska opatření mají dopad na vybrana ukrajinska odvětví. V naprosté většině šlo o snížení produkce ukrajinských podniku o cca 40% a to zejména ve východní části Ukrajiny. Spolupráce v obranném, leteckém a kosmickém průmyslu byla prakticky zastavena. Neco takového jsme slyšeli poprvé a Janukovyč argumentoval ze tyto informace jsou neveřejné aby v jeho zemi nedoslo k panice. Jeste větším překvapením pro mě byla slova Janukovyče ze ho samotného překvapilo jak hluboká je integrace mezi ruskými a ukrajinskými podniky když mu o tom povídal prezident Putin. A tehdy použil další ruský argument o údajných obrovských nákladech které si vyžádá plnění Asociační dohody aby se Ukrajina dostala na jak sám říkal technicke standardy EU. Na me argumenty ze dohoda nebude mit žádný negativni vliv na tradiční ekonomické a obchodní vazby Ukrajiny s Ruskem a ze jim uváděné náklady jsou z úplně jiného světa vůbec nereagoval.

Ukrajina byla již před listopadem 2013 v tíživé finanční situaci a Mezinárodní měnový fond, s kterým Ukrajina vyjednávala o velké půjčce, požadoval splnění rady bolestivých reformních kroků. Janukovyč už tehdy věděl, že pokud na takové reformy přistoupí, tak nebude mít nejmenší šanci na znovuzvolení v prezidentských volbách plánovaných tehdy na jaro 2015. A proto se tehdy rozhodl nepodepsat a hledat nějakou dohodu s Ruskem. O událostech, které následovaly, již média široce informovala.

K rozšíření: Vaše éra bude jednou z nejúspěšnějších z hlediska rozšíření. Srbsko začalo vyjednávat, Černá Hora také, Chorvatsko vstoupilo do EU, atd. Čím si vysvětlujete víceméně jednoznačnou bilanci u rozšíření ve srovnání s odumíráním Východního partnerství?

Rozšíření je nejefektivnějším a také nejsilnějším prostředkem transformace. Když Evropská unie obdržela v roce 2012 Nobelovu cenu míru, pak rozšíření bylo citováno jako jedna z klíčových politik, která k udělení této prestižní ceny přispěla. Za nejvýznamnější ale považuji nejen zmíněný výčet zemí, ale zejména to, že přes nejhlubší krizi, kterou unie procházela, se podařilo udržet politiku rozšíření v centru zájmu členských zemí.

Naším cílem bylo vrátit procesu rozšíření důvěryhodnost - tzn. schopnost připravit kandidátskou zemi, aby mohla plnit všechny povinnosti vyplývající z členství bez jakýchkoliv pochybností. Bulharsko a Rumunsko jsou stále ještě předmětem zvláštního monitorovacího procesu, zatímco Chorvatsko již žádný takový mechanismus nepotřebovalo. Pravidla pro rozšíření zůstala stejná zásadním způsobem, jsme ale změnilí samotný proces. Rozšíření již není byrokratickým "odfajkováním" přijetí toho kterého zákona či vytvoření té které instituce. Hlavní důraz je nyní věnován na důvěryhodný proces naplňování konkrétních požadavků. Chceme celé rozšíření postavit na tři nové pilíře. Před dvěma lety jsme přišli s novým přístupem k vytváření právního státu. Loni jsme navrhli podobný přístup k prohloubení ekonomické integrace již v procesu rozšiřování a letos chystáme uvedení posledního pilíře - upevnění demokratických institucí a posílení administrativních schopností.

Východní partnerství ani neodumírá ani se pro nás nestalo méně důležitým. Právě naopak. Tato politika je totiž odpovědí na ambice východoevropských partnerů mít s Evropskou unií co nejbližší vztahy. Z naší strany jsme nabídli politickou asociaci, ekonomickou integraci a bezvízový styk. Nechali jsme na každém z našich partnerů, aby si sám definoval význam slova "nejbližší" a nabídli jsme tomu odpovídající diferenciování přístupů, programů a podporu. Vždy jsme zdůrazňovali, že náš partner má mít plnou svobodu vybrat si zahraničně politickou a ekonomickou orientaci i způsob, jakým chce rozvíjet dvoustranné a mnohostranné vztahy, bez toho, že by nějaká třetí země měla v těchto otázkách právo veta. Přitom naše nabídka nikdy nezněla a nebude znít "Brusel nebo Moskva". A hlavně se snažíme, aby schopnost vykonávat toto suverénní právo nebyla jen teoretická. Za pět let od Pražského summitu jsme společně s partnery dokázaly hodně. V dohledné době bychom měli dokončit podpis Asociční dohody s Ukrajinou a podepsat podobné dohody i s Moldávií a Gruzii. Od konce dubna tohoto pak občané Moldávie nebudou při cestách do země Schengensko prostoru potřebovat víza.

Byla agenda rozšíření pro Vás lepší i proto, že jste v ni byl "suverén", kdežto v ENP (VP) jste se překrýval s C. Ashton a vaše vzájemné pravomoci vás částečně blokovaly?

S Vysokou představitelkou jsme se doplnovali v celém mém portfoliu. Politický dialog mezi Belehradem a Pristinou který Ashton řídí by nikdy nedosáhl takového průlomu kdyby se nevedl v rámci politiky rozšiřování. Na druhé straně společná zahraniční a bezpečnostní politika členských zemi v rámci politiky sousedství by nikdy nebyla úspěšná a hlavne koherentní pokud by se neopírala o schopnost Evropské komise konkretizovat spolupraci v různých oblastech. Společně s Cathy a pod jejím vedením se nám podařilo vytvořit na základě Lisabonské smlouvy opravdový potenciál pro společnou zahraniční politiku EU. Společně jsme revidovali sousedskou politiku. Přišli jsme s novými principy jako např "více pro více" (více podpory ze strany EU pro více reformem ze strany našeho partnera) a s novým důrazem naši spolupráce na vztah s občanskými společnostmi u našich sousedu. Tehdejší politiku ve které se naše zájmy a naše hodnoty prakticky vůbec neprotínaly jsme postavili zájmy a hodnoty jako společný základ pro hodnověrnou a efektivní společnou zahraniční politiku.

Rozšíření bude vždy tou politikou ve které Evropská unie může docílit v transformaci partnerů nejvíce změn prostřednictvím kondicionality. V rámci sousedské politiky taková kondicionalita funguje o to silněji o co více usiluje partner o uzsi vztahy s EU. Samozřejmě to platí i naopak a proto bude nutné na překotný vývoj v našem sousedství reagovat neustálým přizpůsobováním unijní politiky sousedství. Sem může patřit i nova definice vztahu mezi budoucím Vysokým představitelem EU a budoucím komisařem pro tuto oblast. Rozhodne by sem ale take měla patřit odpověď které dluží členské státy své společně zahraniční a bezpečnostní politice. Otázka zní zda význam společná znamená ze ji vykonávají instituce EU jmenem členských zemi nebo znamená ze se na ni společně podílejí členské státy? Dávám přednost druhé interpretaci. Jen tak se můžeme stát skutečným globálním hráčem.